

Proč nemáme vakcínu proti HIV-1?

Jiří Městecký

Department of Microbiology

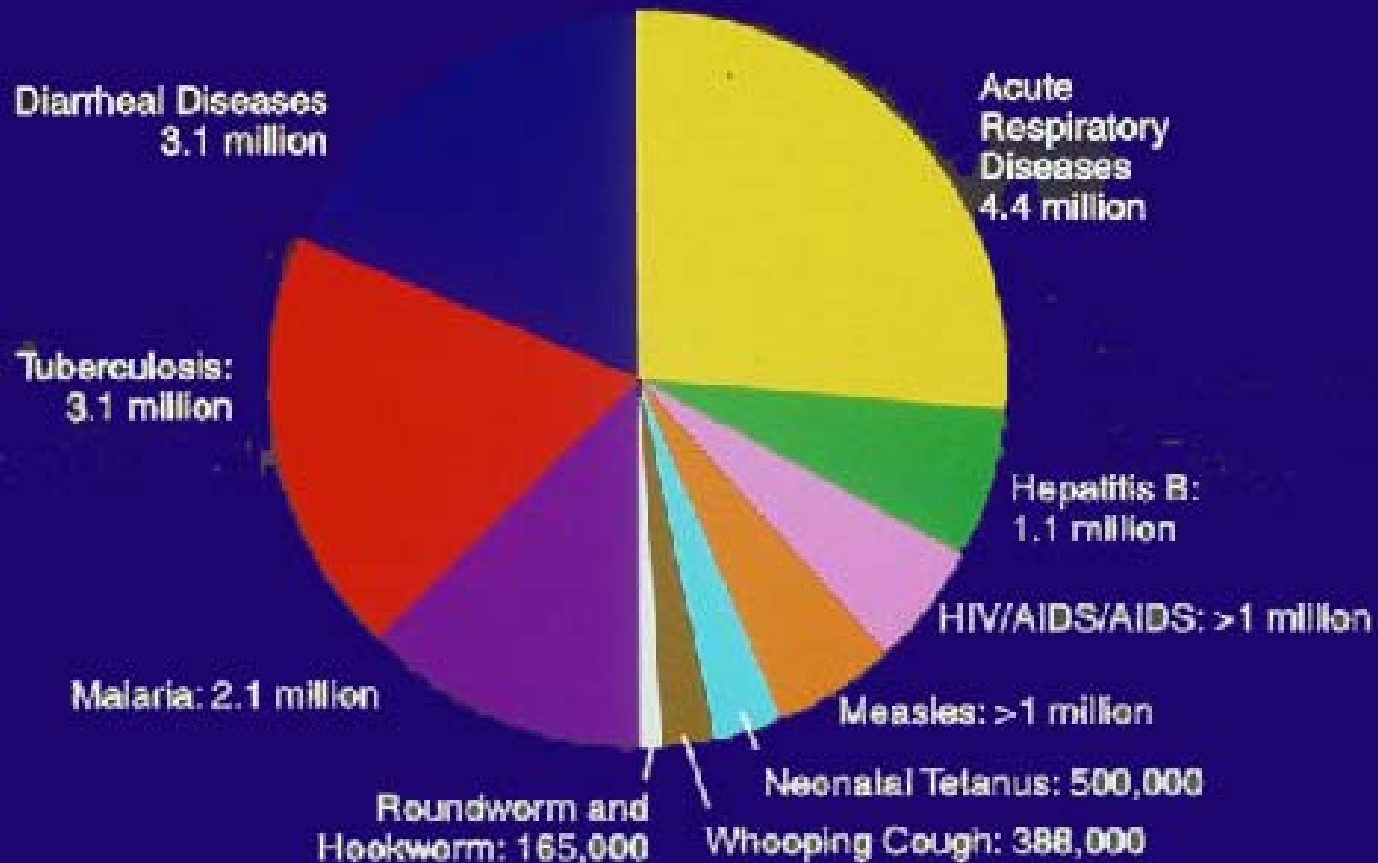
University of Alabama at Birmingham USA

Pandemie HIV/AIDS

- 1983 Popsání prvních případů
- 2004 > 42 milionů lidí je infikováno
> 20 milionů úmrtí
- 2010 ~ 45 milionů nových infekcí
- 2020 ~ 70 milionů celkových úmrtí

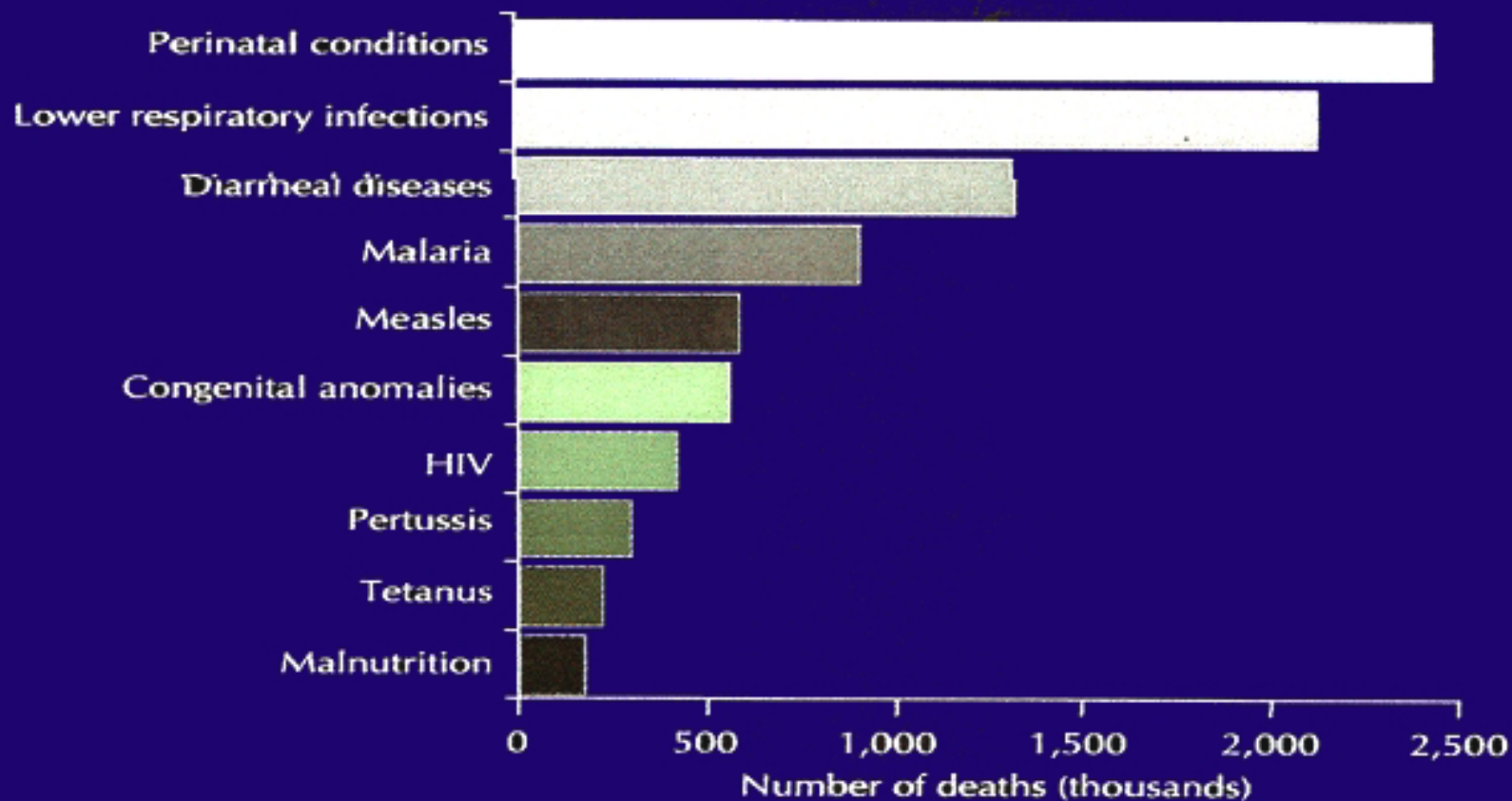
16 000 nových infekcí denně $\approx$ 660 / hodinu
 $\approx$ 11 / minutu

Infekční nemoci s největší úmrtností (WHO, 1995)

Source: World Health Report, 1996

Příčiny úmrtí dětí do 5 roků (celosvětově pro rok 2000)

HIV infekce a imunita

- Rychlé šíření infekce do lymfatických uzlin a během hodin či dnů do celého organismu
- Úloha vakcíny:

INDUKCE PROTI LÁTEK
NEUTRALIZUJÍCÍCH HIV VIRUS

INDUKCE BUNĚČNÉ IMUNITY
CYTOTOXICKÝCH LYMFOCYTŮ

HIV infekce a imunita

- Časné vymizení T lymfocytů v sliznicích hlavně střeva
- Obrovská produkce viru - 10^{11} / den
většinou neinfekční, neúplné viry které mají nefunkční povrchové antigeny indukující neprotektivní protilátky =
NESCHOPNÉ NEUTRALIZOVAT VIRUS
SELHÁNÍ BUNĚČNÉ IMUNITY

Proč nemáme vakcínu proti HIV-1?

- 1. Neznáme mechanismy protekce**
- 2. Protilátky vs. buněčná imunita (T lymfocyty)**
- 3. Virus indukuje nízké hladiny neutralizačních protilátek**
- 4. Virus uniká imunitnímu dozoru - různorodost mutace - změny v cukerné struktuře povrchových virových antigenů**
- 5. Imunita proti jednomu viru nechrání vůči podobnému viru - superinfekce**

" Zpětná vakcinologie "

- **Podrobná analýza obranných mechanismů u zvířat, která přežila smrtelnou dávku patogenního viru (SIV mac 239) =**

**NENÍ ZŘEJMÝ DOMINANTNÍ
MECHANISMUS OBRANY**

**(neutralizační protilátky, buněčná imunita -
různé fenotypy)**

" Zpětná vakcinologie "

- **Podrobná analýza obranných mechanismů u lidí HIV infikovaných, kteří přežívají (non-progressors)**

DEFEKTIVNÍ VIRUS

DELECE GENOMU (nef)

PROTILÁTKOVÁ A BUNĚČNÁ IMUNITA

VROZENÁ REZISTENCE

(CCR5, lektinové receptory NK buněk)

NEJASNÝ ZÁVĚR

HIV-1 problémy vakcinace

- **Slabý antigen**
- **Vysoký výskyt mutací v celém genomu**
- **Oslabený (atenuovaný) virus s génovými delekcemi je schopen kompletní reverze na standardní patogení typ během několika týdnů**
- **Důležité antigeny jsou překryty postranními cukry a peptidovými smyčkami = štít maskující virus**

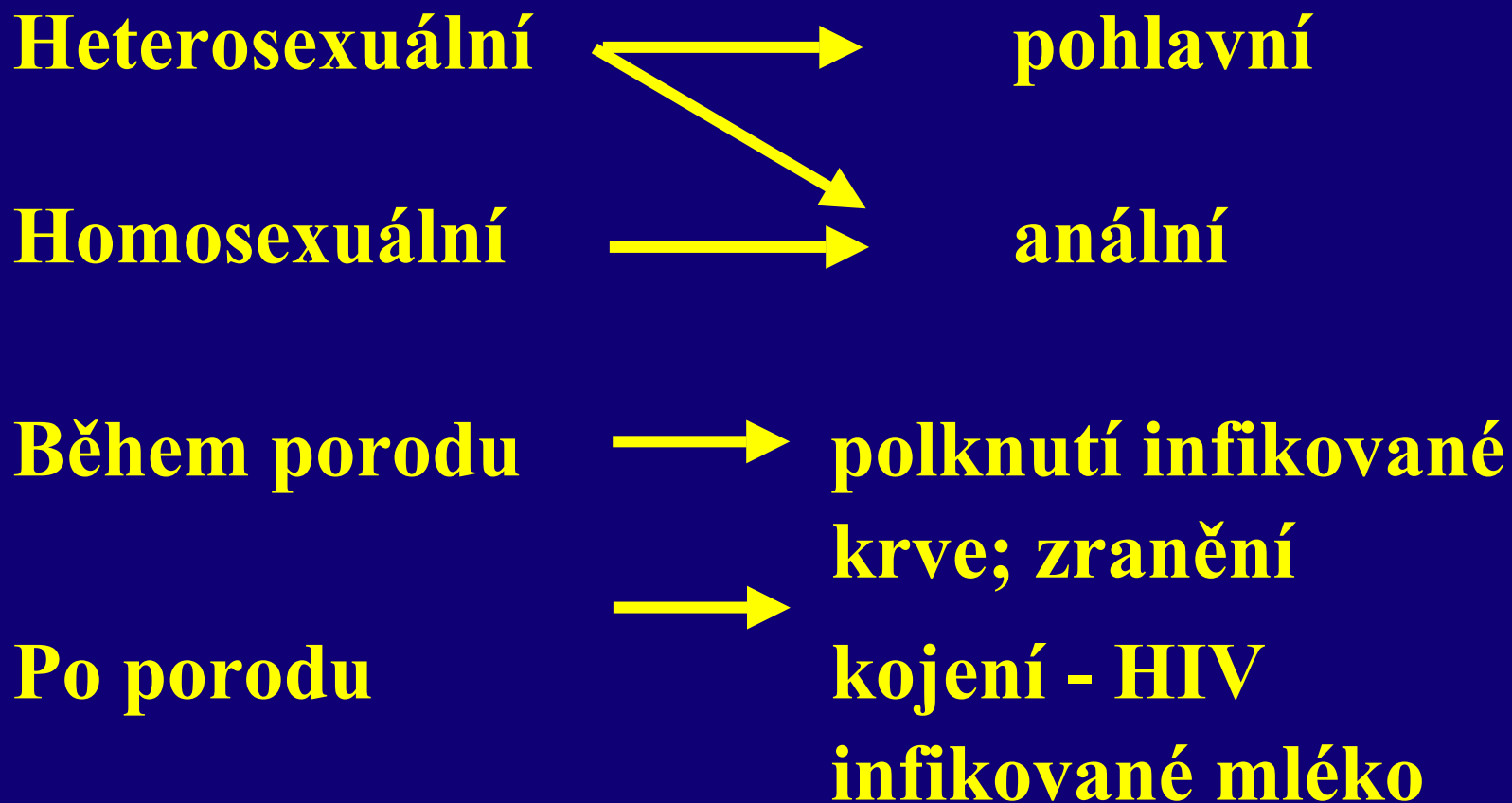
HIV infekce - nemoc slizničních tkání

80 - 90% HIV-1 infekcí

je přeneseno stykem přes slizniční povrchy a sekrety pohlavního a střevního traktu

HIV infekce - nemoc slizničních tkání

80 - 90% HIV-1 infekcí

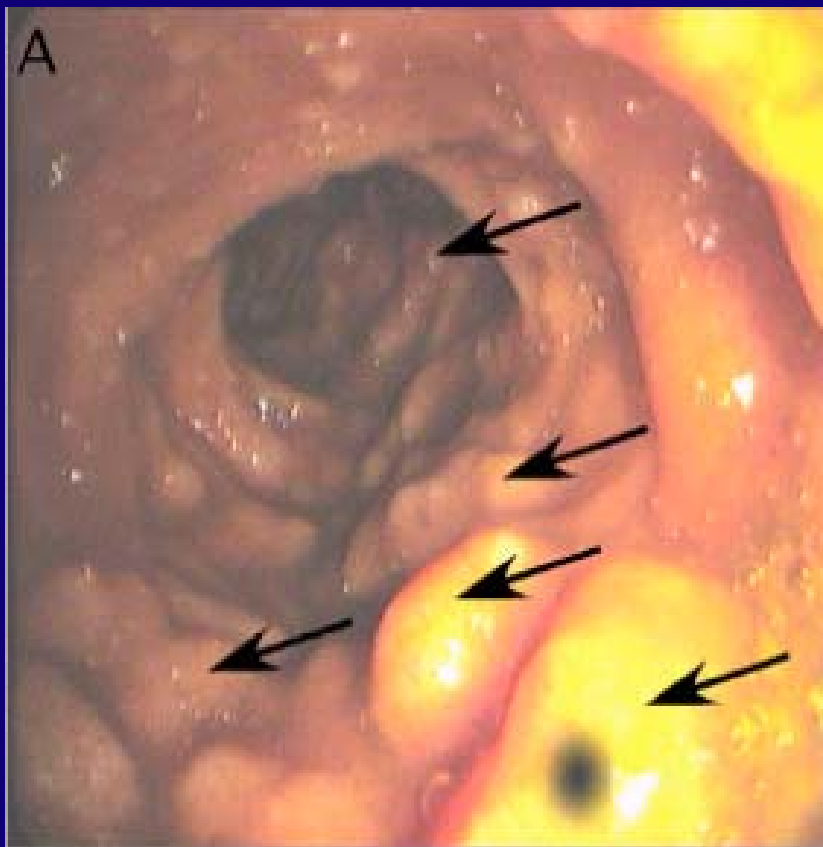

HIV infekce - nemoc slizničních tkání

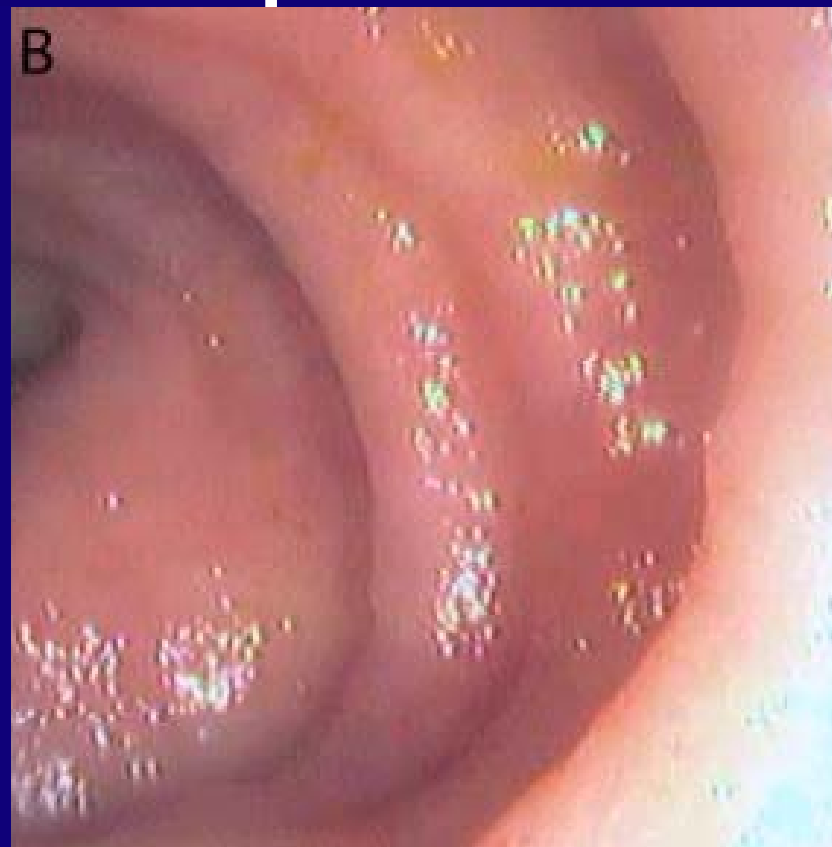
- Vstup viru přes poškozenou sliznici konečníku nebo pochvy
- Frekvence nákazy: **1 / 1000** vaginálních styků
1 / 100 análních styků
- Téměř okamžitá systémová infekce
- Ztráta T lymfocytů v slizničních tkáních zvláště střeva **během 4 dnů** - buněčná smrt
(nezávisí na cestě infekce)

HIV infekce - nemoc sliznic

Zdravé střevo

Střevo při HIV infekci

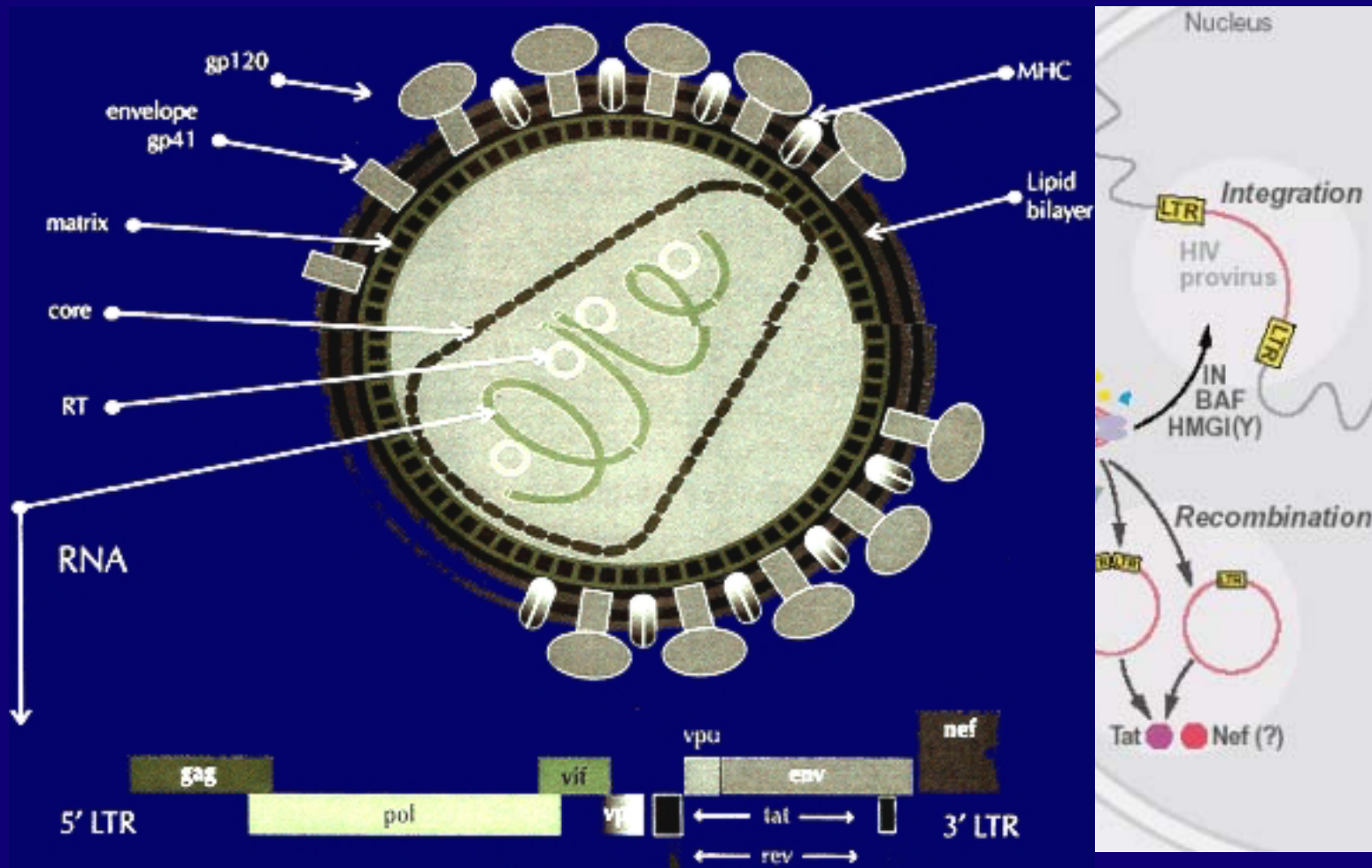

HIV infekce a imunita

- Virus proniká v místě slizničního mikrotraumatu (vagína, rektum) a způsobí ohniskovou infekci buněk pod povrchovým epitelem
- Úloha vakcíny:

**POMOCÍ SPECIFICKÝCH PROTILÁTEK
ZAMEZIT PRŮNIKU HIV-1**

Struktura a funkce Env antigenu

Green and Peterlin 2002 Nature Medicine 8(7):673-680

Spektrum HIV vakcín ve vývoji

1. Proteiny/glykoproteiny/peptidy vyskytující se na povrchu viru – rekombinantní

- Stimulace tvorby protilátek – nejsou většinou virus neutralizující
- Nedostatečná stimulace buněčné imunity

ZATÍM NEEFEKTIVNÍ CESTA

Spektrum HIV vakcín ve vývoji

2. Usmrcený (inaktivovaný) HIV virus

- Stimulace tvorby protilátek
- Nedostatečná stimulace buněčné imunity

**OBAVA Z NEÚPLNÉ INAKTIVACE VIRU
NEBEZPEČÍ HIV INFEKCE**

Spektrum HIV vakcín ve vývoji

3. Viru podobné částice (VLP) a pseudoviriony

- Adekvátní protilátková a buněčná odpověď
- Obtíže při přípravě
  - reprodukibilita
  - stabilita preparátu

NÍZKÁ KONCENTRACE

POVRCHOVÝCH GLYKOPROTEINŮ

Spektrum HIV vakcín ve vývoji

4. Oslabený (atenuovaný) HIV virus s pozměněným genomem

- Doposud nejlepší protilátková a buněčná imunitní odpověď (u pokusných zvířat)

**PŘESUNY GENŮ, GENOVÝCH ÚSEKŮ
A ZPĚTNÉ MUTACE
ZNOVUNABYTÍ PATOGENITY**

Spektrum HIV vakcín ve vývoji

5. Mikrobiální vektory (viry, bakterie) nesoucí HIV geny

(Vaccinia, canarypox, adenovirus, alphavirus ..)
(Salmonella, Lactobacillus ..)

Slabá protilátková a buněčná imunitní odpověď

Převažuje **VŽDY** odpověď proti vektoru -
neúčinnost při opakovanému použití

ODLIŠNÁ GLYKOSYLACE V BAKTERIÍCH

Spektrum HIV vakcín ve vývoji

6. Produkce HIV antigenů v rostlinách

(brambory, rajčata, hrách, řasy, alfa-alfa , tabák)

NEDOSTATEČNÁ PRODUKCE ANTIGENŮ

**NEADEKVÁTNÍ GLYKOSYLACE HIV
ANTIGENŮ**

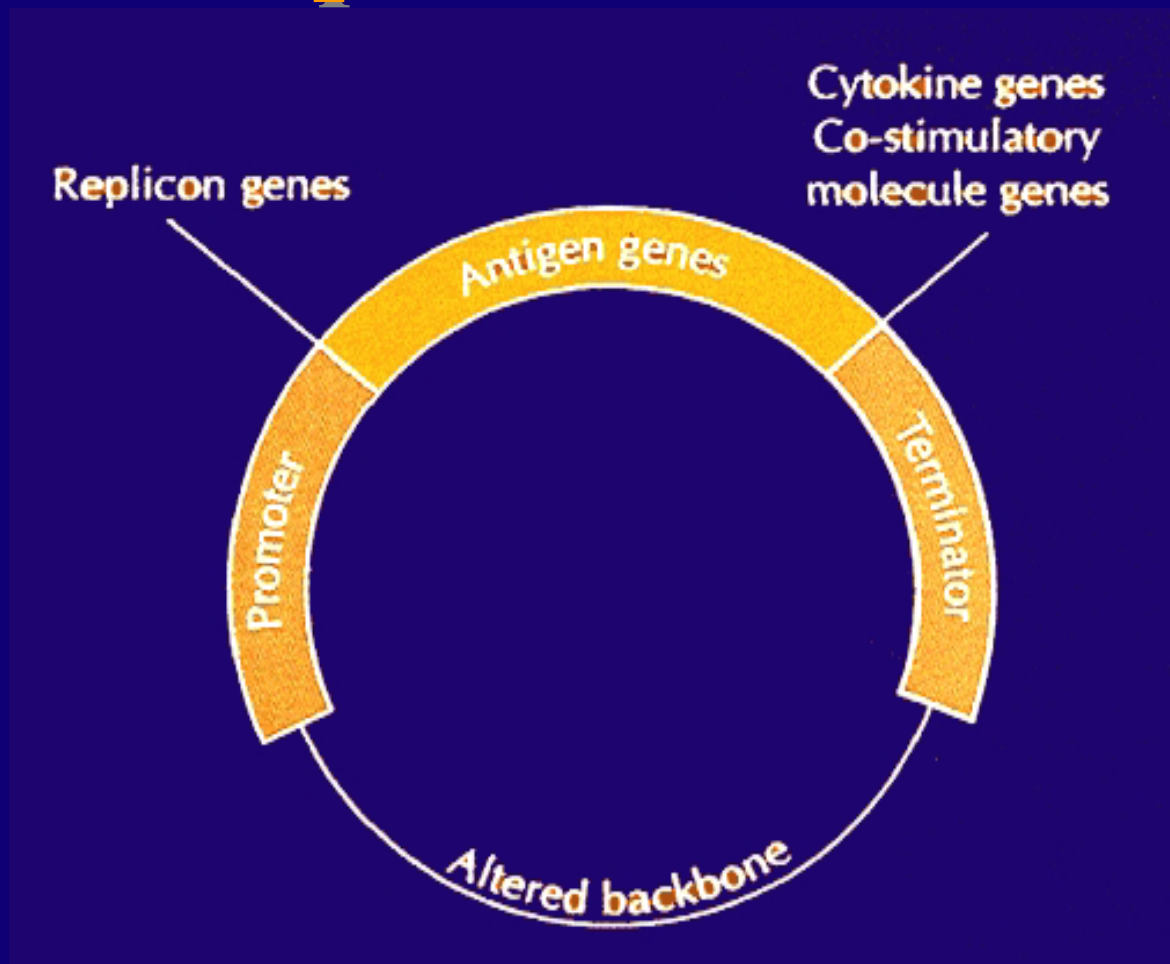
Spektrum HIV vakcín ve vývoji

7. DNA vakcinace

- Antigen produkován buňkami imunizovaného přirozená forma (skládání, glykosylace)
- Stimulace protilátkové i buněčné imunity

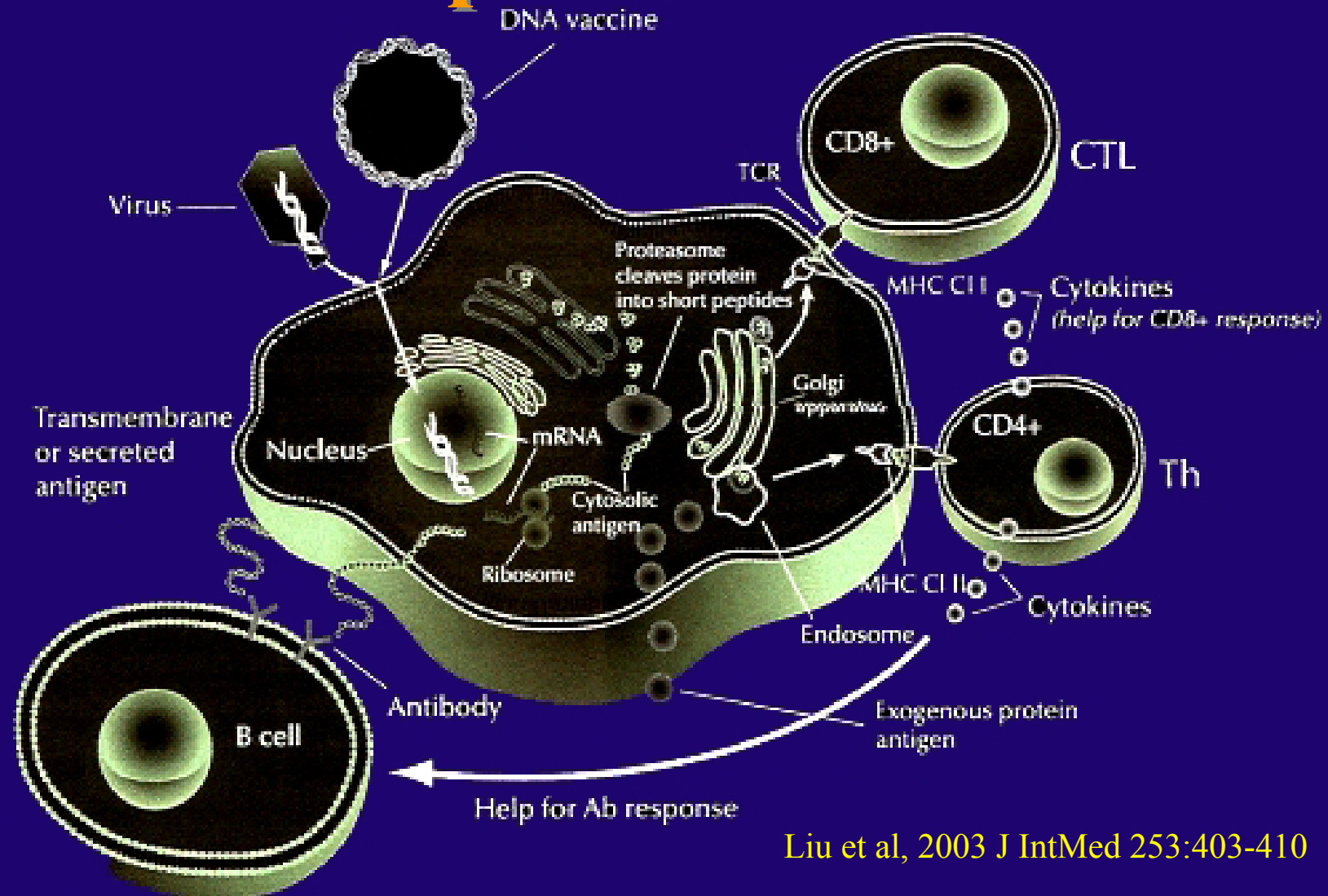
**NEDOSTATEČNÁ PRODUKCE ANTIGENŮ
VE SVALU, KŮŽI A UZLINÁCH U PRIMÁTŮ
VČETNĚ ČLOVĚKA**

Imunitní odpověď na DNA vakcínu

Imunitní odpověď na DNA vakcínu

Současná situace

Vakcína je naprosto nezbytnou součástí celosvětové prevence HIV-1 infekce

1. DNA kódující společné (cukerné) protektivní antigeny
2. Oslabený ale stabilní, živý kmen

KOMBINACE 1. + 2. analogie s poliovirem

- brání rozvoji onemocnění (ale nebrání infekci)
- imunita populace

Současná situace

Realistický cíl vakcinace:

- 1. Omezení vstupu viru slizničním povrchem**
- 2. U jedinců, kteří se přesto infikovali**
imunologická kontrola virové zátěže
(i bez eradikace viru)

**Objev HIV vakcíny se stal nejprestižnější
záležitostí současné biomedicíny**